

Nieuw onderwijs leidt tot tweespalt

Vernieuwing van het onderwijs is inzet van felle debatten.

De aandacht gaat nu vooral uit naar het mbo, dat het competentiegericht onderwijs gaat invoeren.

Dat zou op 1 augustus 2008 gebeuren, maar mede onder druk van klagende leerlingen is de operatie twee jaar uitgesteld.

door **Emmanuel Naaijken**

illustratie **Wouter Gresnigt**

Het Koning Willem I College, een school voor middelbaar beroepsonderwijs in Den Bosch werd eind februari bezocht een CDA-delegatie. Dat was niet helemaal toevallig, het Koning Willem I is een instelling die al jaren gestaag werkt aan grondige vernieuwing van het beroepsonderwijs.

Kern van die vernieuwende aanpak is dat de leerling in hoge mate zelfstandig leert en vaak met anderen aan projecten werkt, zoals het runnen van een mini-onderneming. De rol van de docent is niet langer die van kennisoverdrager, maar van coach die de leerlingen begeleidt in hun leerproces. Het traditionele, klassikale onderwijs verdwijnt naar de achtergrond. Er is een verschuiving van het opdoen van (vak)kennis, naar het ontwikkelen van inzicht, vaardigheden en beroepshouding. En vooral, er is een sterke aansluiting met de beroepspraktijk, een 'levensecht leren'. De gedachte is dat deze vorm van onderwijs jongeren van nu meer aanspreekt, en dat daardoor de hoge uitval in het mbo kan worden teruggedrongen. En het bedrijfsleven krijgt beter opgeleide medewerkers.

Deze aanpak, die bekend staat als competentiegericht leren, wordt vanaf augustus 2010 in het hele mbo doorgevoerd. Het is een variant op 'het nieuwe leren'. Maar de eerste ervaringen met proefprojecten leidde tot kritiek. Enkele tientallen leerlingen van het Frieslandcollege gingen in staking om aandacht te vragen voor hun klachten over de vernieuwing op hun school. Leerlingen- en studentenbonden trokken in politiek Den Haag aan de bel omdat ze, kort

gezegd, weer gewoon les willen hebben. Veel fracties in de Tweede Kamer schrokken zich een hoedje. Dat kon er nog wel bij na eerdere onheilspellende berichten dat veel studenten in het hbo moeite hebben met rekenen en spellen.

Toen dus de CDA-politici in februari in gesprek raakten met leerlingen van het Koning Willem I gingen de vragen al gauw over de deugdelijkheid van de opleiding. Worden jullie niet te veel aan jullie lot overgelaten? Maken jullie wel genoeg uren? Is er wel structuur? Is de docent voldoende beschikbaar om jullie te begeleiden? En, de ultieme vraag, leren jullie op deze manier eigenlijk wel iets? De Bossche leerlingen zeiden geen reden tot klagen te hebben, al liepen zaken soms anders dan gepland. Maar daar leer je juist weer van, merkte een van hen spits op. Over de vernieuwing van het beroepsonderwijs, maar ook elders in het onderwijs, is een felle strijd ontbrand tussen voor- en tegenstanders, karikaturen vliegen over en weer. De aanhangers van hervormingen betogen dat de kenniseconomie van de 21ste eeuw vraagt om een radicale koerswending in de onderwijsaanpak. Leraren die voor een klas van pakweg dertig leerlingen hun saaie lesje afdraaien en zo - tevergeefs - leerlingen volgieten met kennis, zijn niet meer van deze tijd.

Tegenstanders, vooral te vinden bij Beter Onderwijs Nederland (BON), zijn er absoluut niet van overtuigd dat de traditionele aanpak zijn beste tijd heeft gehad en verwijten de aanhangers van Het Nieuwe Leren dat ze de kwaliteit van het onderwijs ondergraven, voor zover dat in hun ogen al niet

gebeurd is.

In de afgelopen dertig jaar liepen bij elke voorgenomen hervorming van het onderwijs de emoties hoog op. Dat begon met de plannen van PvdA-minister van Onderwijs Jos van Kemenade, die de onderbouw van het voortgezet onderwijs wilde vervangen door de middenschool. Dat mislukte en toen kwam in 1993 de basisvorming, en die is vorig jaar weer vervangen door 'de vernieuwde onderbouw'. Eind jaren negentig ontstonden er over de vernieuwing van de bovenbouw van havo en vwo (fweede fase) opnieuw scherpe polemieken.

De verbouwing in het voorbereidende beroepsonderwijs vanaf 1999 daarentegen verliep vrij geruisloos, hoewel deze operatie veel ingrijpender was dan de vernieuwing van de tweede fase van havo en vwo.

Op initiatief van de PvdA komt er een parlementair onderzoek naar het mislukken van grootschalige vernieuwingen.

De term het nieuwe leren dateert van eind jaren negentig, maar kreeg pas buiten vakkringen bekendheid toen in 2002 in Schoonhoven de eerste Iederwijsschool zijn deuren opende. Het onderwijsconcept van deze (particuliere) school is een radicale breuk met het bestaande, het kind heeft op deze school even veel te zeggen als de volwassene. Het kind bepaalt zelf in hoge mate wat, wanneer, hoe en of het wil leren.

De associatie van Iederwijs met de term het nieuwe leren heeft het onderwijsdebat opnieuw doen opblazen. Tegenstanders van ingrijpende hervormingen zien in Iederwijs het schrikbeeld van waar de vernieuwingen toe leiden: chaos en een overmatig dalende van het onderwijspeil. Beter Onderwijs Nederland probeert onder leiding van filosoof Ad Verbrugge deze ontwikkelingen een halt toe te roepen. De strekking van de boodschap is: de docent moet weer volledige zeggenschap krijgen over zijn vak, ken-

nisoeverdracht moet centraal staan, de macht van de managers in de scholen moet worden teruggedrongen en er moet een einde komen aan de grootschaligheid.

Op instellingen als het Koning Willem I College, het ROC Midden-Brabant (Tilburg/Waalwijk), De Leijgraaf (Oss e.o.) en St. Lucas (Boxtel) wordt er al driftig proefgedraaid, voor hen had uitstel niet gehoeven. De vernieuwingen zijn daar ook al zichtbaar in de gebouwen, de bestaande leslokalen zijn deels verdwenen om plaats te maken voor leercentra waar leerlingen al dan niet achter een computer hun studie volgen. De Rooi Pannen (Tilburg) is overigens minder overtuigd van de zegeningen van het competentiegericht onderwijs en houdt zich dicht bij haar vertrouwde aanpak: veel praktijkonderwijs in combinatie met klassikale theorielessen.

Het competentiegericht onderwijs is, net zo min als het studiehuis, van bovenaf opgelegd. De besturen van de mbo-scholen hebben tien jaar geleden zelf besloten deze nieuwe richting in te slaan, met instemming van het bedrijfsleven. Maar met de hete adem van BON en klagende scholieren in de nek, hebben de mbo-scholen onlangs een onderzoek laten doen onder hun leerlingen, om na te gaan of er echt sprake is van diepe onvrede. Enigzins opgelucht namen ze kennis van de uitslag. Samengevat, veel leerlingen in het mbo zijn voor het nieuwe leren omdat het tegemoet komt aan hun behoefte serieus genomen te worden, maar aan de organisatie van het onderwijs valt nog heel veel te verbeteren. Om die reden heeft staatssecretaris Marja van Bijsterveldt (Onderwijs) vorige week besloten de invoeringsdatum van augustus 2008 te verschuiven naar 2010. Ze wil niet dat leerlingen de dupe worden van slecht uitgevoerde vernieuwingsplannen.

Oproep

Hebt u als ouder, docent of leerling ervaring met vernieuwing van het onderwijs en wilt u daar uw mening over kwijt, reageer dan op www.brabantsdagblad.nl/onderwijs. Of stuur een brief aan: Opinieredactie Brabants Dagblad, postbus 235, 5201 HB Den Bosch.

Het nieuwe leren

Het nieuwe leren is een containerbegrip, bedacht in de jaren negentig. Nergens staat voorgeschreven wat er precies onder verstaan moet worden. Het is geen concept dat door een persoon is bedacht en ontwikkeld, maar een optelsom van theoriën en analyses. Er zijn nog nauwelijks scholen die in volle omvang het nieuwe leren hebben ingevoerd.

Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) voert met ingang van augustus 2010 het competentiegericht onderwijs, een variant van het nieuwe leren. Het mbo telt een half miljoen leerlingen, verdeeld over zo'n zeventig instellingen.

Er is geen georganiseerde beweging die het nieuwe leren eendrachtig uitdraagt en op zoveel mogelijk scholen probeert in te voeren. Er is wel een organisatie onder de naam Netwerk Nieuw Onderwijs, die bestaat uit schoolbestuurders die voorstander zijn van onderwijsinnovatie.

Het nieuwe leren komt voort uit onvrede over het functioneren van het klassikale systeem, dat al vanaf het begin van de negentiende eeuw bestaat en gebaseerd is op een industriële productiewijze. Leerlingen zitten, op basis van dezelfde leeftijd, bij elkaar in een klas. De docent draagt verbaal kennis over, de leerling is passief. De leerstof is in talloze stukjes geknipt en wordt op uur en tijd aan de leerlingen overgedragen. Het gemiddelde van de klas is de maatstaf.

Frans Meijers, lector aan de Haagse Hogeschool en fervent aanhanger van het nieuwe leren, stelt dat het resultaat van het klassieke onderwijs te wensen overlaat. Leerlingen zijn weinig gemotiveerd, er is veel uitval (dertig procent) en het effect van de kennisoverdracht is gering. Volgens Meijers beklijft maar vijftien procent van de leerstof, veel leerlingen en studenten leren voor proefwerk en examen en 'wissen daarna hun harde schijf'.

In de kern zit het verschil tussen de 'traditionelen' en de 'vernieuwers' in de opvatting of een leerling of student in staat is zijn eigen leerproces uit te stippelen, en daarmee de vraag of de docent of de leerling centraal moet staan. De vernieuwers zeggen dat elke mens intrinsiek gemotiveerd is om te leren, het gaat erom te zorgen voor de juiste prikkels. Traditionelen, zoals verenigd in Beter Onderwijs Nederland, stellen dat een doorsneeleerling, zeker in de puberende leeftijd, onmogelijk de verantwoordelijkheid van een eigen leerproces kan dragen. Hij heeft daar de dwingende, sturende hand van een docent voor nodig.